



3. Чистое учение о праве Ганса Кельзена: Сб. переводов. - М., 1987. - Вып. 1. С. 51.

4. Вказ. праця. - С. 52.

5. Козловський А.А. Гносеологічна природа права (філософсько-правовий аналіз): Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра юрид. наук. 12.00.12.- К., 2000. - 23-24.

В. Левінець,

студентка I курсу юридичного факультету

Міжнародного Соломонова університету м. Київ

КОНЦЕПЦІЯ ПОДІЛУ ВЛАДИ: СУЧАСНИЙ СТАН ОСМИСЛЕННЯ

В сучасному світі розвиненою державою вважається та, в якій найвищою цінністю є гарантування невід'ємних прав та свобод людини. Для здійснення цих функцій створюється механізм державної влади, що ставить собі за мету збереження та охорону цих неодмінних атрибутів життєдіяльності суспільства. Та часто трапляються випадки, коли потрібно було б рятувати свободу громадян від колищат потужної машини владарювання. В умовах узурпації влади, її прагнення до саморозширення і всюдисущості та використання її на шкоду людині необхідне створення додаткового механізму розширення громадянської свободи і стримування авторитарних нахилів з боку влади. І саме цей механізм базується на принципі поділу влади.

Основні теоретичні засади вивчення проблеми поділу влади були закладені Аристотелем¹ та Платоном, Локком² і Монтеск'є³, Кантом⁴ та Гегелем⁵. Так, були сформовані дві альтернативні по відношенню одна до одної доктрини поділу влади: **доктрина потрійного поділу влади**, згідно з якою законодавча, виконавча і судова влади повинні взаємно доповнювати, стримувати й контролювати одна одну, та **доктрина єдиної влади**, за якої мандат на здійснення тих чи інших функцій дає представницька влада, тобто виконавча й судова влади діють лише від імені влади, не будучи її суб'єктами.

На даному етапі дві доктрини, що сягають своїм корінням ще доби Просвітництва, знаходять своє втілення у різних формах правління і одночасно відбивають власне факт їх існування. Концепція ізольованості влад, відсутності між ними певних тісних взаємозв'язків відображена в конституційному ладі президентських республік. Звичайно, самостійність і незалежності гілок влади ще не означає її повної відокремленості. Таким чином, в президентських республіках створюється механізм співробітництва – стримування і противаг. який покликаний забезпечити як самостійність, так і взаємодію усіх трьох влад. Юридична рівність гілок влади знаходить своє втілення в розмежуванні сфер впливу та діяльності кожної гілки, на які не повинна посягати жодна інша гілка влади. Так, законодавча влада має виключне право прийняття державних законів але лише в їх реальному правовому значенні. В державах з парламентською формою правління парламент, як і в президентських республіках, наділений повноваженнями законодавчого органу, але суттєва відмінність полягає у тому, що в останній сам пропонує і приймає закони, а в президентських республіках уряд здебільшого монополізує право законодавчої ініціативи. Факт повної законодавчої самостійності парламенту в президентських республіках є свідченням обмеження доступу виконавчої влади до його діяльності. Що стосується виконавчої влади, то її юридична рівність полягає в формуванні уряду, незалежному від парламенту. А також у відсутності інституту відповідальності уряду перед парламентом. В парламентарних державах уряд формується з парламентської більшості і є повністю підзвітним парламенту. В президентських республіках, глава держави, будучи одночасно головою уряду, певною мірою від нього самого відокремлений, що проявляється у відсутності інституту контрасигнування, тобто затвердження актів президента членами уряду і їх відповідальність за них, що надає власне уряду певну незалежність в деяких аспектах від глави держави. Отож, як ми бачимо, в президентських республіках існує юридично чітке розмежування повноважень між органами виконавчої і законодавчої влади, але часто на практиці зустрічаються значні розбіжності з теорією, що здебільшого пов'язано з ступенем розвиненості держав в політичному, соціально-економічному та правовому відношеннях.

В державах з парламентарною формою правління, як ми мали змогу переконалися, принцип поділу влад часто зазнає суттєвих коректив, або ж взагалі нехтується. Це явище проявляється в частковій збіжності, або частковому розподілі функцій органів законодавчої та виконавчої влади, що призводить до так званого "змішування влад". Концепція дифузії влади, що широко застосовується в державах з парламентарною формою правління, зводиться до повного заперечення жорсткого поділу влади, і пояснюється це частою нездатністю чітко розмежувати органи влади за інституціональним чи то функціональними принципами, що призводить до встановлення певної ієрархії між ними.

В державах зі змішаною формою правління конституційний принцип поділу влади базується на тому ж таки жорсткому поділі, який рідко пристосовується до існуючих державно-правових реалій і реалізується лише в інституціональному відношенні.

В процесі аналізування, як бачимо, третій елемент концепції набув "периферичного" значення. Пояснюється це тим, що в більшості демократичних держав, незалежно від форми правління, прокламується і в тій, чи іншій мірі забезпечується незалежність суду. Демократичні суди здійснюють служіння інтересам і правам людини, діють гласно, відкрито, здебільшого на основі змагальної процедури та підкоряються лише конституції та закону. Вагоме місце в системі судочинства займає конституційне, що здійснює непрямої нагляд за діяльністю органів державної влади. Певна залежність судів від інших гілок влади проявляється в призначенні, що практикується в більшості сучасних країн, але на цьому етапі безпосередній зв'язок, навіть певна залежність закінчується.

Таким чином, принцип поділу влади існує і частково чи повністю втілюється в життя в країнах з найрізноманітнішими формами правління.

¹ Аристотель. Политика. Афинская политика. – М.: Мысль, 1997. – С.54.

² Локк Дж. Избранные философские произведения. Т.2. - М.:Мысль, 1985. – С. 148.

³ Монтеск'є Ш. Избранные произведения. – М.: Госполитиздат, 1955. – 798 с.

⁴ Кант И. Сочинения: В 6 т. – Т.4. – Ч. 2. – М.:Мысль, 1965. – 487 с.

⁵ Гегель Г. Ф. Философия права. – М.: Мысль, 1990. – 524с